

Rezultati poslovanja gozdarskih podjetij v letu 1993

Economic Operation Results of Forest Enterprises in 1993

Toni ĐUKIĆ*

Izvleček

Đukić, T.: Rezultati poslovanja gozdarskih podjetij v letu 1993. Gozdarski vestnik, št. 1/1995. V slovenščini, cit. lit. 10.

Prispevek navaja rezultate poslovanja gozdarskih podjetij v letu 1993 in jih primerja z rezultati poslovanja v letu 1990, ko spremembe pogojev gospodarjenja z gozdovi in na trgu lesa v Sloveniji še niso bistveneje vplivale na poslovanje gozdarskih podjetij.

Ključne besede: gozdno gospodarstvo, rezultati poslovanja, trg lesa.

Synopsis

Đukić, T.: Economic Operation Results of Forest Enterprises in 1993. Gozdarski vestnik, št. 1/1995. In Slovene, lit. quot. 10.

The article gives the results of economic operation of Slovenian forest enterprises in 1993 and a comparison thereof with those from 1990 when the changed conditions in forest managing and in dealing with timber in Slovenia still did not have much influence on forest enterprise economic operations.

Key words: forest enterprises, economic operation results, timber market.

1 UVOD

1 INTRODUCTION

Tokratne poslovne rezultate gozdarstva – za leto 1993 – ne presojamo kot doslej – tako, da smo jih primerjali z doseženimi v prejšnjem letu. Kontinuitete v gospodarjenju z gozdovi v nobenem smislu ni več. Tudi ali zlasti v poslovnem smislu ne.

Sprejet je bil nov Zakon o gozdovih, ki je začel veljati 25. junija 1993 (Ur. list RS št. 30/93). Nekatera določila tega zakona so se uveljavila še pred njegovim formalnim sprejetjem (že leta 1991), druga, prav tako pomembna, pa se kljub zakonsko določenim rokom doslej še niso uveljavila.

V letih 1992 in 1993 so se iz GG najprej izločali toki, sredi leta 1993 so bili ukinjeni tozdi in GG so postala enovite organizacije. Iz teh naj bi se z razdelitvijo premoženja in delavcev razvilo prihodnje izvajalsko podjetje, in šele to bi se lahko preoblikovalo v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah v podjetje z znanim lastnikom.

Hkrati s tem procesom, ki zelo počasi in mukoma napreduje, teče še drug, za gozdnogospodarska podjetja prav tako pomemben proces: denacionalizacija gozdov.

Ta je (še bo) dodatno skrčil obseg dela in možnost pridobivanja prihodka zdajšnjih gozdarskih organizacij.

Glede na to smo skušali poslovne rezultate v letu 1993 primerjati s poslovnimi rezultati, doseženimi v »normalnih« pogojih poslovanja. »Normalno« v tem primeru pomeni samo to, da na poslovanje gozdarskih podjetij še ni ali je malo vplivala nova zakonodaja. Izbrali smo leto 1990. To je bilo leto, ko so tržne zakonitosti že vplivale na poslovanje GG: skrčil se jim je obseg blagovne proizvodnje za 26 %, število zaposlenih za 4,5 %, cene gozdnih lesnih sortimentov so v rasti zastajale za rastjo drobnoprodajnih cen, rast plač je zastajala za splošno rastjo in izvoz lesa je bil še kontingentiran. To leto torej ni bilo spekulativno izbrano, saj bi bile primerjave s prejšnjimi leti za gozdarska podjetja in gozdarstvo še veliko bolj neugodne. Tudi nima primerjava namena vseh težav pripisati zgolj drugačnemu načinu urejanja gozdarstva po novem zakonu, pač pa ima namen pokazati, kaj se dogaja z gozdarskimi podjetji v času, ko se nov zakon šele uveljavlja, in to, da se bodo negativne posledice teh sprememb še dolgo poznale, četudi se bo zakon uveljavil na najboljši možni način oziroma četudi bi manj ustrezne rešitve pozneje popravili.

* T. Đ., dipl. oec., Splošno združenje gozdarstva, Miklošičeva 3B, 61000 Ljubljana, SLO

2 GOSPODARJENJE Z GOZDOVI

2 FOREST MANAGING

Do novega Zakona o gozdovih je bilo v gospodarjenju z gozdovi uveljavljeno načelo skupnega gospodarjenja, kar je zagotavljalo uveljavljanje enakih, z zakonom določenih principov gospodarjenja ne glede na lastništvo gozdov. Temu je bil prilagojen sistem financiranja, ki je zagotavljal namenska sredstva za vlaganja v vse gozdove ne glede na lastništvo, zasebnim lastnikom pa minimalno rento od prodanega lesa iz njihovih gozdov. Gospodarjenje z gozdovi je bilo v celoti zaupano gozdnogospodarskim organizacijam, ki so opravljale tako dejavnosti posebnega družbenega pomena kot vse druge dejavnosti vključno s prometom z lesom. Očitki temu sistemu gospodarjenja so se v glavnem nanašali na premajhne pravice lastnikov gozdov oziroma na določilo, da sme gozdne lesne sortimente dajati v promet le gozdnogospodarska organizacija, ter na dejstvo, da so vsi stroški gospodarjenja in vlaganj v gozdove bremenili posekan in prodan les.

Po novem zakonu z gozdovi gospodarijo njihovi lastniki. Z državnimi gozdovi v imenu in za račun države gospodarja Sklad kmetijskih in gozdnih zemljišč, ki jih z zakupno pogodbo prenese v uporabo in upravljanje izvajalskim podjetjem. Do sklenitve takšne pogodbe so (v drugi polovici leta 1993) to delo opravljali zdajšnji GG.

Namenskih sredstev za vlaganja v zasebni sektor lastništva ni več; zbirajo se posredno prek davkov in prispevkov. Država zagotavlja sredstva za vlaganja iz proračuna; za nekatera dela jih zagotavlja v celoti, druga samo sofinancira.

Dejavnosti javne gozdarske službe opravlja Zavod za gozdove.

Trgovina z gozdnimi lesnimi sortimenti je sproščena.

To je le skop povzetek zakonskih sprememb, ki so bistveno vplivale na gospodarjenje z gozdovi in na spremenjene pogoje poslovanja GG.

Žal ugotavljamo, da za celovit prikaz sedanje situacije ni zadovoljivih podatkov, mnogo mnenj temelji zgolj na ocenah. In

to je že posledica sprememb. Upamo, da sarno v prehodnem obdobju. Doslej so bile strokovne podlage za gospodarjenje, količinski in vrednostni podatki o gospodarjenju z vsemi gozdovi zbrani, vsak trenutek dosegljivi in preverljivi. Glede strokovnih podlag ni bojazni, da bi jih tudi v prihodnje ne bilo, manj verjetno pa je, da bodo dosegljivi tudi drugi podatki o gospodarjenju z gozdovi, zasebnimi in državnimi.

3 KOLIČINSKI POKAZATELJI GOSPODARJENJA Z GOZDOVI

3 QUANTITY INDICES AS TO FOREST MANAGING

Površina gozdov se kratkoročno ne spreminja. V Sloveniji je bilo:

leta 1980 1,045.367 ha gozdov z 193.957 tisoč m³ lesne zaloge

leta 1990 1,071.151 ha gozdov z 207.252 tisoč m³ lesne zaloge.

Tudi razmerje med družbenimi in zasebnimi gozdovi se v tem času ni spreminjalo:

družbeni gozdovi 402.459 ha,

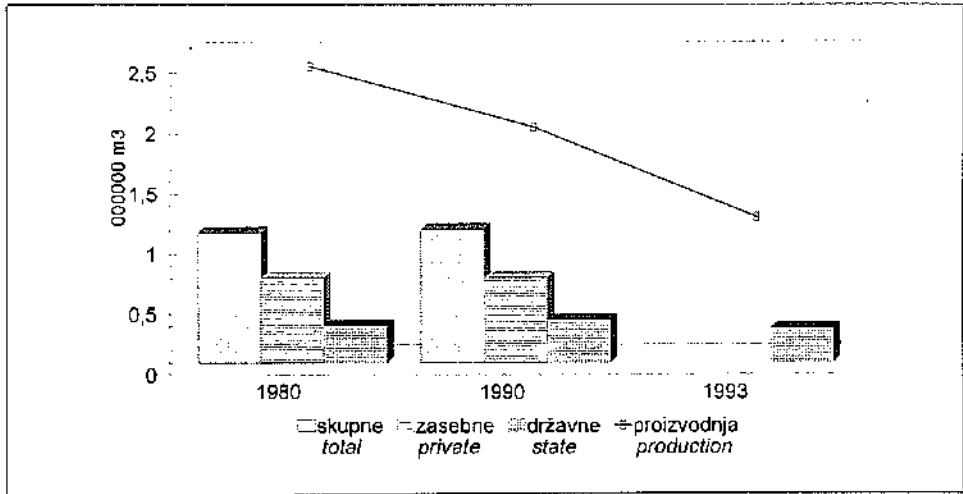
zasebni gozdovi 668.692 ha.

Le s približno 3,8% teh gozdov niso gospodarile gozdnogospodarske organizacije.

Po novem zakonu so GG ostali za »uporabo in upravljanje« le družbeni gozdovi oziroma 37% dotedanjih površin gozdov. Glede na to, da se je v procesu denacionalizacije površina teh gozdov po oceni zmanjšala še za okoli 60.000 ha, so GG v letu 1993 dejansko upravljali le z okoli 342.500 ha površin. Poleg teh je še okoli 90.000 ha površin gozdov v postopku vračanja, v katerih je gospodarjenje omejeno.

To za gozdnogospodarska podjetja pomeni, da se je drastično zmanjšala materialna osnova za pridobivanje izvirnega prihodka.

Blagovna proizvodnja, kot smo običajno imenovali vse količine gozdnih lesnih sortimentov, ki jih je prodajal GG ne glede, na to v katerih gozdovih so bili pridobljeni, se je bistveno znižala. Že leta 1990 je bila skupna blagovna proizvodnja nižja od dolgotletnega povprečja (okoli 2,400.000 m³ do 2,600.000 m³):

Grafikon 1: Gibanje blagovne proizvodnje v obdobju 1980-93

Graph 1: Goods Production Curve in the Period from 1980-93 (areas in ha, goods production in m³)

Tabela 1: Skupna blagovna proizvodnja izvajalskih podjetij v letu 1993 v primerjavi z blagovno proizvodnjo v letu 1990

Table 1: Total Goods Production of Companies Performing Forest Work in 1993 in Comparison with that in 1990

	leto 1990 year 1990	leto 1993 year 1993
	m ³	m ³
skupno/total	1,877.700	1,065.065
v državnih gozdovih in state forests	1,178.100	872.735
v zasebnih gozdovih in private forests	690.500	192.330

Skupna blagovna proizvodnja izvajalskih podjetij je bila leta 1993 za okoli 40% nižja kot v preteklosti.

V državnih gozdovih GG opravljajo gozdnogojitvena in varstvena dela ter še nekatera dela, s katerimi se vzdržujejo negospodarske – varovalne in socialne funkcije gozdov, ki jih z eno besedo poimenujemo »vlaganja v gozdove«. Opravljajo se skladno z letnimi načrti gospodarjenja. Poseben režim velja za moratorijske gozdove, kjer se opravljajo samo nujna dela. Tudi na račun teh je zmanjšan obseg opravljenega dela.

V zasebnem sektorju se ta dela financirajo direktno iz proračuna, in čeprav je

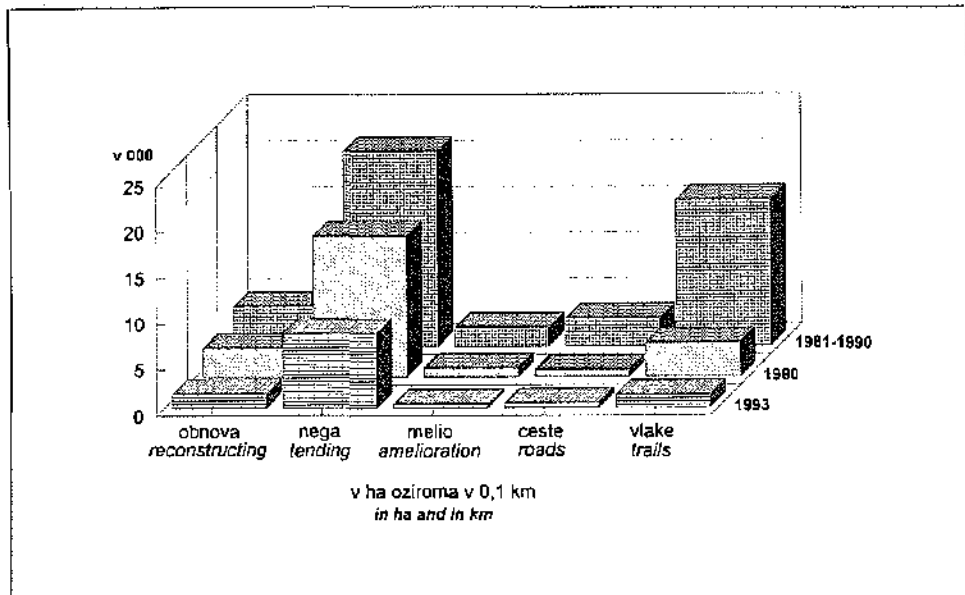
njihov obseg natančno določen z gozdno-gospodarskimi načrti, se trenutno izvajajo le v obsegu, ki ga omogočajo proračunska sredstva. Ker je v zakonu določilo, da država sofinancira gojitvena in varstvena dela v zasebnih gozdovih, so GG opravili nekaj teh del tudi v zasebnih gozdovih (drugo naj bi opravili lastniki). Primerjava vrednosti opravljenih del med leti zaradi spremenjenega sistema ni možna, lahko pa si pomagamo s količinsko primerjavo opravljenih gozdnogojitvenih del v teh letih.

Navedeni količinski podatki o gospodarjenju z gozdovi so edini še dosegljivi podatki. Finančnih podatkov o gospodarjenju z gozdovi ni. O poslovnem uspehu gozdarstva kot gospodarske panoge namreč ni možno več govoriti. Spremljati je možno le poslovanje gozdarskih podjetij. Zato se v nadaljevanju pri analizi poslovnega uspeha omejujemo zgolj na njihovo poslovanje. Ker formalno pravna delitev zdajšnjih GG v letu 1993 še ni bila izvedena, temveč so le-ta opravljala dela tako izvajalskega podjetja kot dela Zavoda, je bilo v okviru obstoječe organizacijske strukture nemogoče v poslovnem smislu ločiti obe dejavnosti, ki na različne načine pridobivata prihodek. To se kaže tudi v poslovnih rezultatih.

	leto 1990/year 1990		leto 1993/year 1993	
	družbeni state forests	zasebni private forests	družbeni state forests	zasebni private forests
obnova gozdov forest reconstitution	1912	1493	888	741
nega gozdov forest tending	8992	6802	5740	2546
varstvo gozdov v mio din, v sit forest protection in million din/SIT		12,4		4,1
melioracije amelioration	324	734	144	16
direktna premena direct conversion	104	244	69	8
indirektna premena indirect conversion	220	490	75	8
plantažni nasadi plantations	66	0	0	0
gradnja gozdnih cest v km forest road construction in km	54,5	27,5	13	7
gradnja gozdnih vlak v km forest trail construction in km	210	163	127	19

Tabela 2: Primerjava opravljenih gozdnogojitvenih del med letoma 1990 in 1993 (v ha)
Table 2: A Comparison of Silvicultural Work Performed between 1990 and 1993 (in ha)

Grafikon 2: Vlaganja v gozdove v letih 1981 – 1990, 1990 in 1993
Graph 2: Investments in Forests between 1981 – 90, in 1990 and 1993

Ti podatki povejo, da je vzrokov za poslabšan poslovni uspeh GG v letu 1993 kar nekaj:

1. Zdajšnja GG v nobenem smislu niso primerljiva z GG iz leta 1990, ko se je začel uveljavljati novi Zakon o gozdovih;

2. Obseg gozdov, v katerih gospodarijo zdajšnja GG, se je zaradi vračanja denacionaliziranih gozdov njihovim nekdanjim lastnikom bistveno zmanjšal in se bo še zmanjševal. Z zasebnimi gozdovi gospodarijo njihovi lastniki;

3. Blagovna proizvodnja iz državnih gozdov se je ustrezno manjšim površinam teh gozdov znižala. Odkup gozdnih lesnih sortimentov iz zasebnih gozdov se je znižal, saj se pri neposredni prodaji lastnik lahko izogne plačilu prometnega davka.

4. Zaradi spremenjenega še neuveljavljenega načina financiranja vlaganj v gozdove so se močno zmanjšale tudi dejavnosti GG, povezane z vlaganji in javno službo.

4 CENE GOZDNIH LESNIH SORTIMENTOV

4 PRICES OF FOREST TIMBER ASSORTMENTS

Poslovni rezultat gozdarskih podjetij so, kot vedno, krojile tudi cene gozdnih lesnih sortimentov. V primerjavi s preteklostjo, so se v teh treh letih podjetja na trgu že srečevala s konkurenco. Na oblikovanje cen naj bi nova zakonodaja ne vplivala, vendar je bil njen indirektni vpliv zelo velik. Ukinitve enega sistema, ki ga ni nemudoma nadomestil nov sistem, je med drugim omogočila nelojalno konkurenco zasebnih prodajalcev in spekulantov. Nelojalno zato, ker ti niso plačevali nobenih obveznosti, ki so sicer bremenile cene istih sortimentov gozdarskih podjetij. Zlasti v prvih dveh letih je število ponudnikov lesa izredno naraslo. To se je odrazilo v zaostajanju rasti cen gozdnih lesnih sortimentov za splošno rastjo cen proizvajalcev. V gospodarstvu so cene proizvajalcev v teh treh letih rasle s povprečno letno stopnjo 111%, cene lesnih gozdnih sortimentov pa so se povečevale na leto v povprečju za 96%*. Nižja rast cen bi bila popolnoma opravičljiva, če bi

bila dosežena v enakopravnih odnosih in če dobička ne bi pobrali spekulanti in tujci.

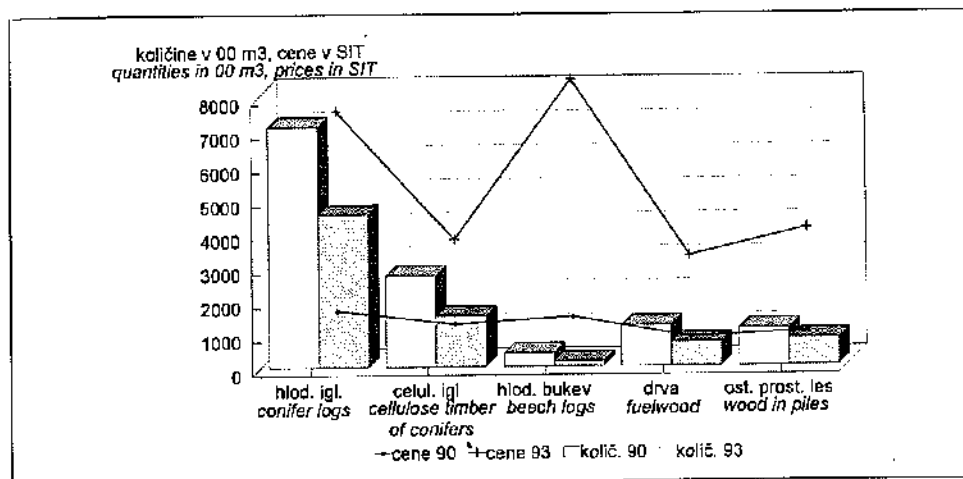
Neobjektivno pa bi bilo relativno zaostajanje cen teh proizvodov v celoti pripisati domači konkurenci. Cene so se namreč nižale tudi na zunanjih trgih zaradi hude konkurence ponudnikov iz vzhodnih dežel. Zato GG pri izvozu praviloma niso dosegali višjih cen. Motivacija izvoza ni bil iztržiti večji dobiček, pač pa doseči boljše plačilne pogoje in plasirati odvečne količine napadlega lesa. Tako vsaj kažejo podatki in zatrjujejo GG.

Delno to potrjuje tudi struktura prodanih sortimentov. Odnos med listavci in iglavci se je nekoliko spremenil: delež iglavcev se je povečal od 64,4 na 66,6%, listavcev pa znižal od 35,6 na 33,4%. Bolj kot ta, se je spremenila struktura po vrstah sortimentov. Precej se je povečal delež hlodovine in celuloznega lesa iglavcev, znižal pa delež listavcev za plošče ter iglavcev za drug tehnični les. Ali so te spremembe in v kolikšni meri so posledica (ne)ugodnega gibanja cen?

Na te spremembe je cena imela relativno majhen vpliv. To kaže že odnos med deležem iglavcev in listavcev, ki je obraten rasti cen. Denimo pri hlodovini, kjer so dosegale cene relativno visoko rast (čeprav so tudi te zaostajale za splošno rastjo), bi bil iztržek precej večji, če bi se bolj povečal delež hlodovine listavcev kot hlodovine iglavcev, pa se ni. Še bolj zgovoren je primer celuloze iglavcev. Zaradi podlubnikov napadle povečane količine tega lesa so podjetja morala prodati, čeravno je bila celulozna industrija v veliki krizi. Posledično so morala gozdarska podjetja terjatve do celulozne industrije večidel odpisati.

Ker sta količina in vrsta sortimentov, ki se posekajo oziroma napadejo, pretežno vnaprej določeni z naravnimi danostmi, je ponudbo lesa vsaj na kratek rok težko prilagajati povpraševanju. Zato je vpliv cene drugotnega pomena in gozdarska podjetja le izjemoma lahko izkoristijo tržno konjunkturo doma ali v tujini.

* Odstotki rasti so v prvih dveh letih visoki, saj smo gospodarili še v pogojih visoke inflacije. V zadnjem letu je bila rast že precej nižja.

Grafikon 3: Prodane količine gozdno lesnih sortimentov in dosežene cene
Graph 3: Quantities of Forest Timber Assortments Sold and Prices Reached

5 POSLOVNI REZULTATI GOSPODARJENJA GOZDARSKIH PODJETIJ V LETU 1993

5 RESULTS OF ECONOMIC OPERATIONS OF FOREST ENTERPRISES IN 1993

5.1 Analiza prihodkov 5.1 Income Break down

Doslej je bil izvorni prihodek gozdarskih podjetij dohodek, ki so ga pridobivala s proizvodnjo gozdnih lesnih sortimentov. Poleg tega so pridobivala prihodek z opravljanjem gozdnogojilvenih del, ki so se financirala iz posebej za to oblikovanih sredstev, pridobljenih s prodajo gozdnih lesnih sortimentov, ter z opravljanjem drugih stranskih dejavnosti, povezanih z gozdno proizvodnjo ali predelavo lesa.

Po novem naj bi prihodek pridobivala z gospodarjenjem v državnih gozdovih na osnovi zakupne pogodbe po priznanih stroških in na osnovi pogodbeno dogovorjenih storitev, ki jih bodo opravljali za lastnike gozdov. Med te spada tudi prodaja odkupljenih in v nadaljnjih fazah dodelanih gozdnih lesnih sortimentov. Kot rečeno, so se te dejavnosti v letu 1993 med seboj še prepletale.

Primerjava posameznih prvin gospodarjenja v vrednostnem smislu je zaradi bistvenih družbenih in gospodarskih sprememb,

ki so se zgodile v teh letih, težavna. Edina primerjalna osnova je poslovanje gospodarstva. Ta raven pa je zaradi izgube trgov, oblikovanje nove gospodarske, finančne, denarne, socialne in druge politike, kar vse je povzročilo stagnacijo oziroma nazadovanje gospodarstva, že sama nižja.

Prihodek slovenskega gospodarstva se je v letu 1993 v primerjavi z letom 1990 povečal za 644%. Inflacija, če jo ocenjujemo z rastjo drobno prodajnih cen, se je v tem času povečala za 753%. To zelo poenostavljeno pomeni, da je gospodarstvo v tem času dejansko nazadovalo. Seveda z različno letno dinamiko.

S približno enako dinamiko naj bi se povečeval tudi prihodek gozdarstva, kar bi pomenilo realno povprečno zaostajanje. Če bi ne bilo sistemskih sprememb, torej v »normalnih« pogojih, bi moral biti prihodek približno dva in pol-krat večji, kot je bil dejansko ustvarjen. V gozdnogospodarskih podjetjih se je namreč prihodek v tem času povečal le za 227%, oziroma delež gozdarskih podjetij se je v skupaj ustvarjenem prihodku slovenskega gospodarstva znižal od 0,71% na 0,32%. Prihodki od gospodarjenja z gozdovi so sicer precej večji, vendar so doseženi zunaj gozdarskih podjetij in niso evidentirani.

Tabela 3: Primerjava strukture prihodka med leti 1990 in 1993
 Table 3: A Comparison of Income Break down between 1990 and 1993

	1990	1993
Poslovni prihodki <i>operation income</i>	100.00	100.00
od pridobivanja lesa v DS <i>from timber production in state forests</i>	29.97	45.57
od pridobivanja lesa v ZS <i>from timber production in private forests</i>	22.74	6.71
od gozdnogojitvenih del v DS <i>from silvicultural work in state forests</i>	4.28	4.95
od gozdnogojitvenih del v ZS <i>from silvicultural work in private forests</i>	3.79	0.22
drugi poslovni prihodki <i>other operation income</i>	39.54	42.55

Ti odstotki nazorno kažejo na drastično poslabšanje poslovanja. O vzrokih se lahko prepričamo iz primerjave strukture prihodka v obeh letih.

Še vedno so GG pretežni del (nad 52%) poslovnih prihodkov ustvarila s pridobivanjem lesa, čeprav se je skupna blagovna proizvodnja zmanjšala za več kot 43%. V zasebnem sektorju je nižja za 72%, v družbenem za 26%. Ocenjujemo, da ob nespremenjenih drugih pogojih (torej tudi ob nespremenjenih doseženih cenah), izvira nad 39% izpada poslovnih prihodkov iz zmanjšane količinske proizvodnje. Pretežni del (nekaj manj kot dve tretjini) je k temu prispeval izpad zasebnega sektorja.

Precej manj so k znižanju prihodka prispevala gozdnogojitvena dela, saj so že leta 1990 pomenila relativno majhen delež ustvarjenega prihodka. Glede na dosednji način financiranja teh del, kjer je bil njihov obseg posredno odvisen od prihodkov, ustvarjenih s prodajo lesa, bi bil ob nespremenjenih prodanih količinah obseg teh del za okoli 60% večji, kot je bil dosežen; predvsem gre za izpad del v zasebnem sektorju. To bi teoretično pomenilo za okoli 8% večji poslovni prihodek GG. Res je, da izračun

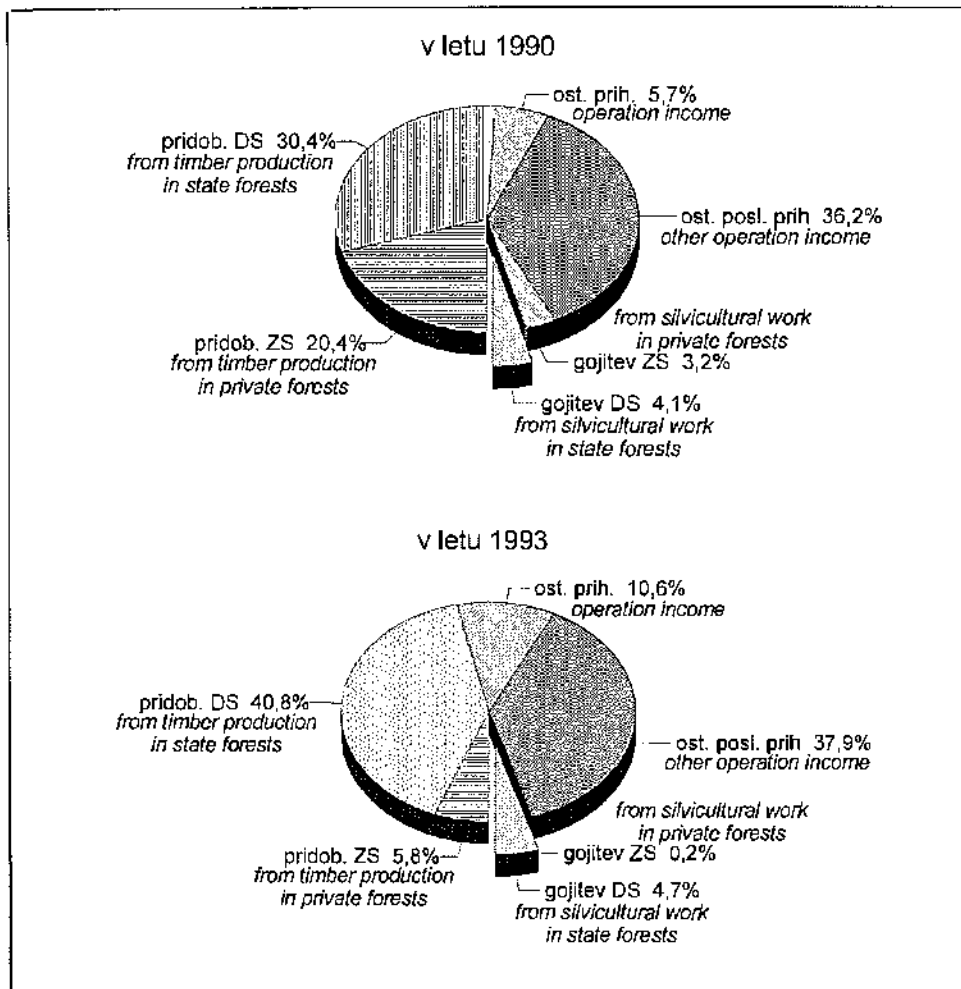
zanemarja dejstvo, da GG v spremenjenih razmerah tega dela verjetno ne bi bila sposobna opraviti. V tem času so se namreč prilagajala spremenjenim razmeram z zmanjševanjem zaposlenih delavcev.

Vendar so posledice izpada prihodka in zato zmanjšanih vlaganj za GG manj tragične, kot so za družbo. Dolgoročno, pod predpostavko, da so vlaganja prva in najpomembnejša faza prihodnje proizvodnje, se bo zdajšnji izpad vlaganj poznal v zmanjšani jutrišnji proizvodnji. Zlasti to velja za zasebne gozdove, kajti upravičeno dvomimo, da so bila opravljena vsa vlaganja, ki jih mora po novem zakonu opraviti lastnik.

Delež drugih poslovnih prihodkov se je povečal od 40% na 42%. Glede na izjemno visok delež teh prihodkov dvomimo, da gre za prihodke, ki so jih ustvarila GG s stranskimi dejavnostmi v nekdanjem pomenu besede. Takrat so podjetja imela gradbene enote, žage, peskokope, drevesnice ipd. Imela so tudi trgovine. Po vsej verjetnosti se zdaj pretežni del drugih poslovnih prihodkov ustvari s prometom z lesom, kajti večina drugih storitvenih dejavnosti, ki so jih nekaj opravljal v GG, je zdaj, ob obilici zasebne ponudbe na trgu, nekonkurenčna.

Grafikon 4: Struktura vseh prihodkov GG

Graph 4: A Break down of Total income of Forest Enterprises

Neposlovni prihodki so v gozdarskih podjetjih nepomembni; sučejo se okoli 5% in njihov delež se ne spreminja.

Ocenjeni prihodki ob zmanjšanih pridobljenih količinah gozdnih lesnih sortimentov in zmanjšanih vlaganjih v gozdove bi torej znašali, kot kaže tabela 4.

Predvsem so podatki o poslovnem uspehu zdajšnjih GG zelo poučni. Več kot očitno je, da izvajalska podjetja niti z minimalnim številom delavcev ne bodo mogla preživeti le z gospodarjenjem v državnih

gozdovih in nujenjem gozdarskih storitev lastnikom gozdov. To oboje je v lanskem letu ustvarilo le 60% prihodka gozdnogospodarskih podjetij, 40% prihodkov je izviralo iz drugih, verjetno donosnejših dejavnosti. In kljub temu bi poslovanje v letu 1993 težko ocenili za uspešno.

5.2 Analiza odhodkov

5.2 Expenses Break down

Tako kot na prihodkovni se spremembe odražajo tudi na odhodkovni strani.

Tabela 4: Ocenjeni prihodki ob zmanjšanih pridobljenih količinah gozdnih lesnih sortimentov in zmanjšanih vlaganj v gozdove

Table 4: Estimated Income Due to Reduced Quantities of Forest Timber Assortments and Smaller Investments in Forests

	leto 1990	leto 1993	
	v 000 din	dejanski/real v 000 SIT	potencialni/potential v 000 SIT
od pridobivanja <i>from timber production</i>	1,724.706	5,065.987	8,888.002
od gozdnogojitvenih del <i>from silvicultural work</i>	248.116	500.696	1,279.872
drugo <i>other</i>	1,425.641	5,394.331	5,394.331
skupaj <i>total</i>	3,398.463	11,125.975	15,562.205

Bistveno je, da so se v tem obdobju odhodki povečevali hitreje od prihodkov. Ekonomičnost poslovanja gozdarskih podjetij se je postopno iz leta v leto zniževala in se leta 1993 spustila pod 1,00.

Gibanja odhodkov so zaradi sprememb v načinu poslovanja težko primerljiva z enakimi v preteklosti. Upoštevajoč le proizvodnjo gozdnih lesnih sortimentov ugotovljamo, da nekaterih stroškov, ki so jih donekdavnina imela GG, ni več (nadomestila za oddani les lastnikom gozdov), drugih naj bi po zakonu ne bilo, pa so še (oblikovanje sredstev za vlaganja v gozdove), tretji so se močno povečali (nematerialni stroški, plače...). V strukturi odhodkov so storjeni bistveni premiki, v katerih se kaže spremenjen status podjetja pa tudi njihova poslovna politika, ki je doslej praviloma ni bilo.

Najopaznejši je zasak med materialnimi stroški in plačami. Medtem ko so materialni stroški pred leti pomenili nekaj manj kot dve tretjini vseh poslovnih odhodkov (62,8%), osebni dohodki pa nekaj nad četrtino (26,8%), so v letu 1993 znašali materialni stroški manj kot polovico poslovnih odhodkov (47,8%), plače pa 41,4%. To je predvsem posledica nove sistemske ureditve in že omenjenih sprememb. Gre pa tudi za zmanjšan obseg proizvodnje in povečan obseg drugih (neproizvodnih) dejavnosti. Zlasti pa gre za povečanje stroškov za plače in druge osebne prejemke. Razlogi so bolj ali manj znani: število delavcev se

je sicer zmanjšalo, vendar ne proporcionalno znižani proizvodnji, povečalo se je število delavcev na čakanju, povečali so se stroški, povezani z odhodom delavcev v pokoj; z eno besedo: povečali so se stroški dela za neproduktivne delavce.

Analiza odhodkov pokaže, da so se poslovniki, zlasti materialni stroški, povezani s proizvodnjo gozdnih lesnih sortimentov, v celoti povečali manj kot skupni odhodki podjetij.

Na to je vplival izpad plačila nadomestila za oddani les lastnikom gozdov. Res je, da imajo zdajšnja podjetja stroške pri odkupu lesa, vendar ti ne bremenijo pridobivanja lesa. Poleg tega je odkupna cena nekaj povsem drugega, kot je bilo nadomestilo za oddani les. Slednje je poleg skupaj ustvarjenega dobička vsebovalo tudi rento.

Nižji so bili tudi stroški vlaganj, ne samo zaradi manjšega obsega opravljenega dela, temveč tudi zaradi nižjih priznanih stroškov.

Po drugi strani pa so se taisti odhodki, izračunani na prodani m³, bistveno bolj povečali. Medtem ko je indeks poslovnih odhodkov pri proizvodnji gozdnih lesnih sortimentov v primerjavi z letom 1990 znašal okoli 300, je izračunan na prodani m³ iz lastne proizvodnje (družbenih gozdov) v enaki primerjavi znašal okoli 500. Vse razlike ni možno pripisati zmanjšanemu obsegu proizvodnje, čeprav je res, da večidel izvira prav odtod.

Precej o tem pove gibanje posameznih

Tabela 5: Primerjava odhodkov med leti 1990 in 1993
 Table 5: Expenses Break down between 1990 and 1993

	leto 1990	leto 1993	
	v 000 din	dejanski v 000 SIT	potencialni v 000 SIT
vsí odhodki <i>total expenses</i>	3,276.152	11,491.839	13,617.375
poslovni odhodki <i>operation expenses</i>	3,067.829	10,489.654	12,514.972
materiální stroški z AM <i>material</i> <i>expenses</i>	1,926.582	5,010.498	5,666.027

Višino pokritja sicer ni možno izračunati, ker stroškov nimamo razčlenjenih po vrstah dejavnosti podjetja (proizvodnja, vlaganja, trgovina,.....), z gotovostjo pa lahko zatrdimo, da bi namesto sedanje izgube gozdarska podjetja ustvarila precej večji

bruto dobiček: <i>gross profit</i>	146.337	63.953	1,944.830
---------------------------------------	---------	--------	-----------

skupin stroškov. Denimo zaloge. Medtem ko so se leta 1990 praviloma zaloge povečevale (dve tretjini podjetij je bilo takšnih), so se v enakem razmerju leta 1993 zniževale. Deloma je to povezano s količinskim zmanjševanjem zalog, torej z dejanskim zniževanjem stroškov, deloma pa tudi z njihovim vrednotenjem oziroma s politiko podjetij.

Čeravno pri amortizaciji ni opaznih nobenih zaznavnih sprememb – povečala se je malenkostno več kot prihodek – je prav, da ugotovimo, da so stopnje nizke in ne zagotavljajo obnove dotrajanih sredstev. Zato so do pred nekaj leti, ko so še ustvarjala dovolj akumulacije, podjetja za obnovo namenjala del akumulacije.

Močno so se povečali nemateriální stroški. Ker so to po vsebini zelo različni stroški, bi njihovo gibanje težko utemeljevali s spremenjenim načinom poslovanja. Gre za nadomestila delavcem (prevoz, dnevnice, prehrana), neproizvodne storitve, reprezentanco, bančne storitve, zavarovalne premije, vključirane davke in prispevke . . . , gre torej za odhodke, na katere podjetja nimajo posebnega vpliva oziroma se jim ne morejo izogniti. V to skupino stroškov spadajo tudi odpravnine presežnim delavcem. Čeprav

je bilo v zadnjem letu teh delavcev manj in tudi odpravnine niso več izplačevali kot v preteklih dveh letih, je verjetno, da tudi ti stroški vplivajo na tolikšno povečanje.

Jasno je, da vseh stroškov, povezanih s proizvodnjo, cena m³ v letu 1993 ni prenesla. Povprečna prodajna cena je namreč znašala 4.756 SIT, medtem, ko so grobo ocenjeni stroški znašali 5.400 SIT za m³. Če bi obseg proizvodnje gozdnih lesnih sortimentov ostal na ravni leta 1990, bi bili stroški na m³ za 33% nižji:

Višino pokritja sicer ni možno izračunati, ker stroškov nimamo razčlenjenih po vrstah dejavnosti podjetja (proizvodnja, vlaganja, trgovina, . . .), z gotovostjo pa lahko zatrdimo, da bi namesto sedanje izgube gozdarska podjetja ustvarila dobiček.

Dejanski bruto dobiček podjetij je bil leta 1993 za 56% nižji (v absolutnem znesku), kot je bil leta 1990, ali relativno: leta 1990 je znašal bruto dobiček 4,3% ustvarjenih prihodkov, leta 1993 pa le 0,6%.

Nasprotno pa je izguba, ustvarjena v poslovnem letu, enajstkrat večja in pomeni 4,0% ustvarjenega prihodka. In še ta je prenilka, zaradi prenilke revalorizacije.*

Podjetja (nekatera) so ustvarila nekaj akumulacije skupaj 61,5 mio SIT. Ugotav-

ljamo, da so več akumulacije ustvarila tista podjetja, ki imajo poleg gozdne proizvodnje še stranske dejavnosti. Zato domnevamo, da so zadržali samo akumulativne dejavnosti in da pretežni del akumulacije ustvarjajo te, ne pa gozdna proizvodnja. Namenili so jo predvsem rezervam in nerazporejenemu delu dobička. Že nekaj let približno enak minimalni delež ustvarjenega prihodka, namenjen akumulaciji (0,5%), ustvarja vtis, da ga ni možno več zniževati. Nekoč so si gozdnogospodarske organizacije v svojih planih zapisale minimalno stopnjo akumulacije, ki naj bi zagotavljala nujne rekonstrukcije. V kazalnikih učinkovitosti in uspešnosti poslovanja, ki jih za leto 1993 objavlja SDK, razmerje med neto akumulacijo in trajnim kapitalom za gozdarstvo ni izračunano. Stopnja je namreč negativna in znaša -4,23. Pač pa je izračunano razmerje med neto izgubo in trajnim kapitalom, ki znaša 0,02.

Objektivno takšnih gibanj ni mogoče pripisati zgolj spremembam, ki jih je povzročila nova zakonodaja; nazadovanje gozdarstva in upadanje akumulacijske in reprodukcijske sposobnosti je že dalj časa prisotno in spremembe so jih le pospešile.

Za primerjavo: v istem letu je znašala izguba v gospodarstvu 3,4% ustvarjenega prihodka, akumulacija 1,3%, akumulacijska stopnja je bila prav tako negativna, razmerje med neto izgubo in trajnim kapitalom pa je znašalo 0,03.

5.3 Analiza faktorjev proizvodnje

5.3 Production Factor Analysis

Za podrobnejšo razčlenbo tega zelo pomembnega dejavnika poslovnega uspeha bi potrebovali precej več podatkov, kot jih imamo na voljo, kar bi terjalo preveč stroškov in časa. Zato se zadovoljujemo s podatki, ki jih nudijo računovodski izkazi.

* Po zaključnem računu, ki je izdelan po računovodskih standardih, se je pri večini podjetij izguba še povečala oziroma se je pojavila, če je v prvi varianti ni bilo.

5.3.1 Delo

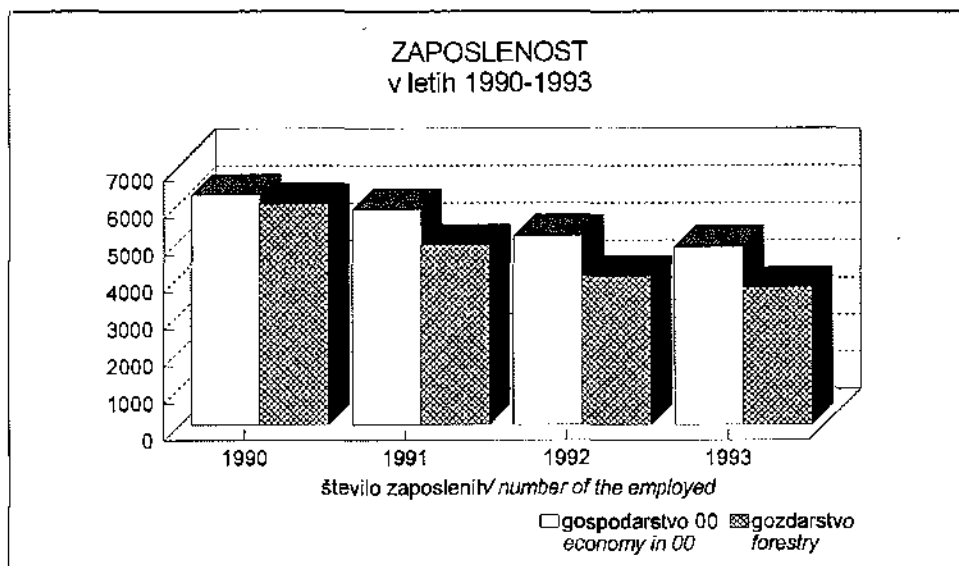
5.3.1 Work

Suhoparni podatki povejo, da se je število zaposlenih v gozdarskih podjetjih v obdobju 1990-1993 znižalo od 6009 na 3786, za 37%, ali za 14,3% na leto, kar je daleč nad slovenskim povprečjem (24,5% oziroma 9,15% na leto). Največ delavcev je zapustilo gozdarstvo v letih 1991 in 1992, ko se je šele sprejemala gozdarska zakonodaja.

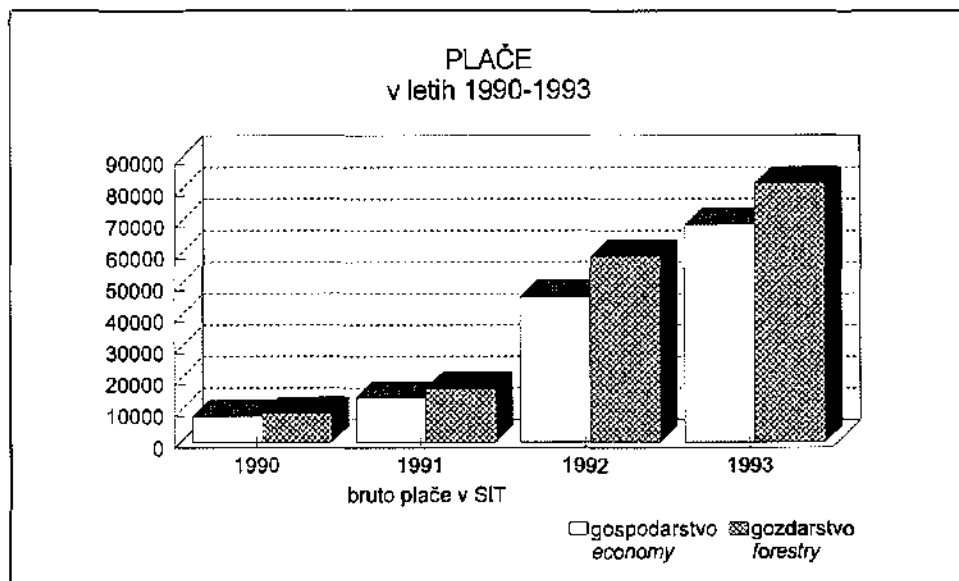
Čeprav je znižanje števila zaposlenih še vedno nad povprečjem gospodarstva, so stroški dela na »enoto proizvoda« absolutno previsoki. Pred letom 1990 je znašala blagovna proizvodnja nad 370 prodanih m³ lesa na zaposlenega. Leta 1990 je prodaja na zaposlenega padla na 312 m³, leta 1993 pa že na 281 m³. Res je, da prodani m³ ni več edini vir financiranja; javno službo, ki so jo opravljala GG, je financiral proračun. Vendar so jim za leto 1993 poravnali le dve tretjini priznanih stroškov.

Zdajšnjih gozdarskih podjetij pa ne bremenijo le ekstenzivna zaposlenost. Velik socialni problem so delovni invalidi, ki jih ni mogoče zaposliti na drugih delovnih mestih, ker teh preprosto ni. Podatkov o njihovem številu v preteklosti ni, vendar se v tem času njihovo število ni zniževalo, saj jih pred odpuščanjem ščiti zakon. Po oceni je bilo leta 1993 od vseh zaposlenih okoli 7% invalidov. Ta odstotek se bo po razdružitvi bistveno povečal (do 10%).

V letu 1993 so podjetja še vedno opravljala t.i. javno službo in zaposlovala delavce, ki jih bo po novem zakonu prevzel Zavod za gozdove. Ker so to pretežno gozdarski strokovnjaki z visoko izobrazbo, se je izobrazbena struktura zaposlenih v tem času bistveno izboljšala. Tudi sicer je pri presoji presežnih delavcev pomembno vlogo imela izobrazba, zato so odhajali predvsem delavci v neposredni proizvodnji z nižjo kvalifikacijo in delavci v administraciji z nižjo izobrazbo. Leta 1990 je od skupnega števila zaposlenih v gozdarskih podjetjih imelo visoko in višješolsko izobrazbo 5,8% delavcev, tehnikov je bilo 12,2%, administrativnih delavcev pa je bilo 17,4%. Leta 1993 so ista podjetja zaposlovala 9,7% delavcev z visoko in višjo izobrazbo, 15,3%

Grafikon 5: Primerjava števila zaposlenih v Gozdnih gospodarstvih med leti 1990-1993 ter razmerje sprememb v odnosu do vsega gospodarstva
 Graph 5: A Comparison of the Number of the Employed in Forest Enterprises between 1990 and 1993 and its Ratio in Relation to Entire Economy

Grafikon 6: Primerjava povprečne bruto plače med gospodarstvom in vsem gospodarstvom v obdobju 1990-1993 (v 000 SIT)
 Graph 6: A Comparison of the Average Gross Income between Forestry and the Entire Economy from 1990 - 1993 (in 000 SIT)

tehtnikov in 17,2% administrativnih delavcev. Z uveljavitvijo novega zakona, z ločitvijo javne službe in izvajalskih podjetij, se bo v teh izobrazbena struktura močno znižala.

Nekaj o stroških dela je že bilo povedano. Poleg plač z dajatvami za socialno in pokojninsko zavarovanje spadajo med te še nadomestila plač, nadomestila nekaterih stroškov delavcev ipd. Ker pa so plače najpomembnejše in ker so podatki o njih znani, se omejujemo na te.

Na kratko: močno so se povečale plače zaposlenih. Po obsegu sicer ne, če primerjamo rast sredstev za plače (indeks 1993/1990 v gospodarstvu je 545, v gozdarstvu 527). Vendar je primerjava rasti povprečnih plač na zaposlenega drugačna. Indeksi gibanja bruto plač zaposlenih pokažejo hitrejšo rast v gozdarstvu: indeks plač 1993/1990 gospodarstvo 813, gozdarstvo 915.

S postopnim izboljševanjem kadrovske strukture je sicer deloma možno utemeljevati nadpovprečno rast plač v prvih dveh letih obravnavanega obdobja, vendar je precej večja verjetnost, da se v višjih plačah skrivajo izplačila, povezana z odpuščanjem delavcev in upokojitvami. Da je temu tako, potrjujejo podatki za zadnje leto, ko je gozdarstvo zapustilo manj kot 9% delavcev, zato so se relativno znižali tudi ti stroški. Povprečne plače v gozdarstvu so že zaostajale v rasti za gospodarstvom in niso bila redka podjetja, ki so bila med letom prisiljena zniževati plače. To ni posledica omejevalnega učinkovanja tovrstne zakonodaje. Preprosto: v zadnjem letu poslovnih rezultatov niso omogočali izplačevanja relativno visokih plač iz preteklosti.

Med gozdarskimi podjetji so bila nedvomno tudi takšna, ki so kršila sprejeto zakonodajo, saj niso izplačevala plač po kolektivni pogodbi.

V letu 1993 je namreč v gozdarstvu veljala gozdarska kolektivna pogodba, katere tarifni del pomeni izvajalskim podjetjem v tem trenutku veliko breme. Realno vrednotenje gozdarskega dela, zlasti težavnih pogojev dela je v praksi odpovedalo. V pogojih zmanjšanega obsega proizvodnje in posledično prevelikega števila zaposle-

nih, plačevanja javne službe iz proračuna, konkurence cenenega nestrokovnega dela in stalne bojzani pred odpustom, je kolektivna pogodba bolj navidez kot v resnici ščitila delavce.

Ne glede na trenutna gibanja in na predvidene spremembe kolektivne pogodbe, pa bo v tej dejavnosti vselej treba računati z nadpovprečnimi stroški zaradi nevarnega in težavnega dela. To na eni strani pomeni nadpovprečne plače delavcev, na drugi pa nadpovprečno število delovnih invalidov. S tem mora računati tudi država kot lastnik gozdov.

5.3.2 Premoženje in njegovi viri

5.3.2 Assets and its Sources

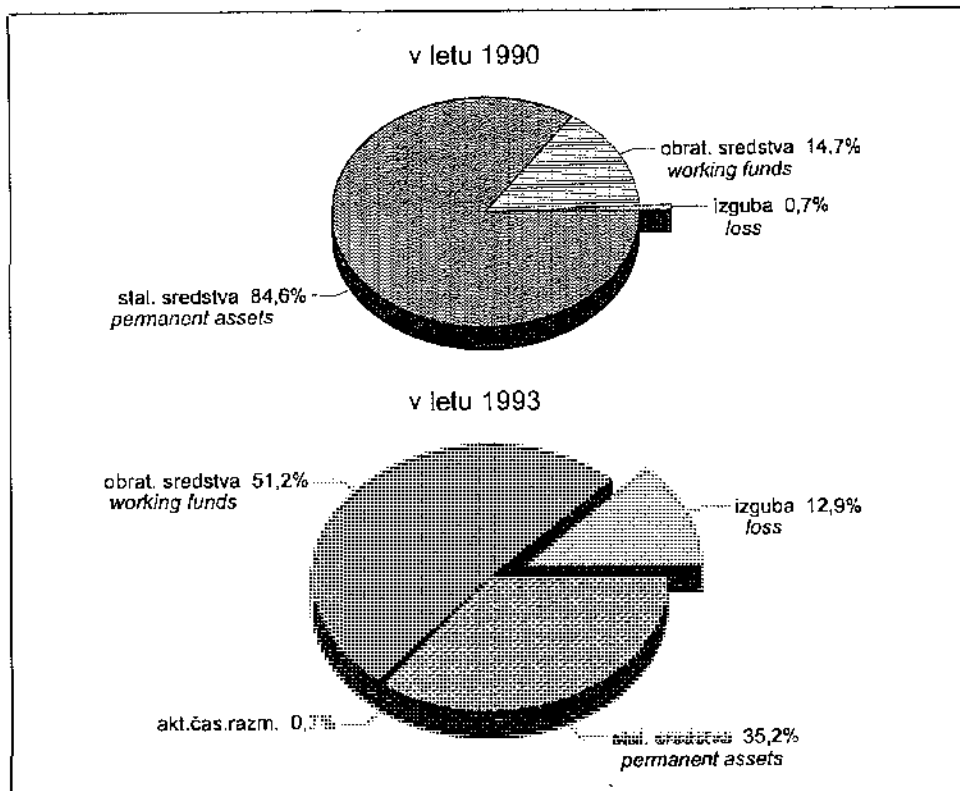
5.3.2.1 Premoženje

5.3.2.1 Assets

Podatki, uporabljeni v tem delu analize, niso podatki gozdarskih podjetij, ker nam za leto 1990 niso dosegljivi. Zato uporabljamo podatke SDK, in sicer dejavnost 030003 – izkoriščanje gozdov. Za primerjavo med leti so ti podatki zadovoljivi. Premoženje je bilo leta 1993 še nerazdeljeno in podjetja so še razpolagala s tako imenovanim družbenim premoženjem, ki bo šele razdeljeno med zadruga, Zavod in izvajalsko podjetje.

Tako kot se omejena količinska proizvodnja in spremenjeni odnosi kažejo posledično v poslovnem uspehu – v bilančnih podatkih, tako se isti odnosi celo bolj izrazito pokažejo v premoženjsko finančnem položaju zdajšnjih gozdarskih podjetij.

Ker ni boljše primerjave, se opiramo na dosežke gospodarstva, upoštevajoč, da so ti podpovprečni, doseženi v času nekoliko manjše, vendar še vedno trajajoče recesije. Prav primerjava z gibanji v gospodarstvu kaže, da se v gozdarskih podjetjih dogajajo radikalne spremembe, ki jih ta hip še ne znamo ovrednotiti. Gre za dejstvo, da smo doslej obravnavali gospodarsko dejavnost, zdaj pa je gozdarstvo samo skupek nekaj podjetij, ki se jim je z zmanjšanim obsegom poslovanja in s prenosom družbenih gozdov v last države bistveno poslabšal finančni položaj in kapital.

Grafikon 7: Poslovna aktiva gozdarskih podjetij
Graph 7: Operation Assets of Forest Enterprises

Ko je govor o premoženju, je potrebno najprej opozoriti, da je v premoženju zajeta tudi ustvarjena nepokrita izguba. Izguba gospodarstva je v teh letih povečala svoj delež v premoženju od 3,2% na 5,6%, delež izgube gozdarskih podjetij pa se je povečal od 0,7% na 6,2% njihovega premoženja. Ne samo dejansko zmanjšanje premoženja gozdarskih podjetij, tudi povečevanje izgube je torej vplivalo na realno močno zmanjšano premoženje. Izguba je ena redkih postavk premoženjske bilance, kjer je gozdarstvo beležilo večje povečanje kot gospodarstvo.

Premoženje (zmanjšano za izgubo) se je v gospodarstvu realno znižalo: indeks povečanja premoženja 749, indeks inflacije 853. V enaki primerjavi se je premoženje v gozdarstvu povečalo le z indeksom 144.

Kaj v tej primerjavi pomeni vrednost gozdov kot del premoženja gozdarskih podjetij? Pomenila je od 68% (leta 1990) do 73% (leta 1992) celotnega premoženja podjetij, ki so se ukvarjala z izkoriščanjem gozdov. Ker so gozdarska podjetja (razen dveh) leta 1993 iz svojega premoženja izločila vrednost gozdov, se je ta delež znižal na 15% celotnega premoženja*. Zmanjšanje premoženja izvajalskih podjetij ni izključno posledica prenosa družbenih gozdov v Sklad kot tudi ne denacionalizacije zasebnih gozdov. Ocenjujemo, da gre

* Ker med podjetja, ki so bila registrirana za izkoriščanje gozdov poleg GG spadajo še nekatera, je bržkone tolikšna vrednost gozdov pretežno pri teh podjetjih (zadruga, posestva ipd). Zato je v gozdarstvu registrirana še relativno visoka vrednost gozdov, ki pa ne pripada gozdarskim podjetjem.

okoli tri četrtine zmanjšanega premoženja na račun gozdov, za tretjino pa so vzroki druge.

Na realno znižanje vrednosti premoženja v gospodarstvu je kljub njegovemu majhnemu deležu vplivalo gibanje neposlovnega premoženja (stanovanja, počitniški objekti ipd), ki so ga v tem obdobju pospešeno odprodajali. Delež tega premoženja se je v skupnem premoženju bistveno znižal. Enako se je dogajalo tudi v gozdarskih podjetjih, torej tudi pri njih lahko enak vpliv na znižanje vrednosti premoženja pripisemo delni odtujitvi. Žal se je delež zunajposlovnega premoženja v gozdarstvu počasneje zmanjševal, saj je bil leta 1993 bistveno večji kot v gospodarstvu in je znašal več kot 10 % celotnega premoženja (v gospodarstvu le 3 %). To je breme, ki se mu podjetja niso mogla izogniti, saj je bila odprodaja prej kot drugim, z nastajajočim Zakonom o gozdovih, onemogočena. Posledica je bila, da se je v gospodarstvu razmerje med poslovnim in neposlovnim premoženjem izboljšalo, v gozdarstvu pa poslabšalo: delež poslovnega premoženja se je znižal od 95 % na 89 %.

Poslovna sredstva gozdarskih podjetij so se v teh letih, pretežno zaradi vpliva gozdov, povečala le za 44 % – v gospodarstvu za 675 %. Vpliv nezadostne revalorizacije sredstev v gozdarstvu ni možno oceniti, nedvomno pa je prisoten. Ta primerjava kaže na ogromno znižanje materialne osnove poslovanja izvajalskih podjetij.

Delež stalnih sredstev se je v gozdarstvu od 85 % znižal na 70 %, delež obratnih sredstev pa povečal od 15 % na 30 %, ter se na ta način približal razmerju, ki velja v gospodarstvu.

Materialne naložbe (zemljišča, gradbeni objekti, gozdovi, oprema, druga delovna sredstva...), ki mimogrede pomenijo nad 50 % celotnega premoženja, so se povečale le za 15 %. O nematerialnih naložbah (ustanovna vlaganja, patenti, licence, vlaganja v raziskave...) se v gozdarstvu ne splača govoriti, saj je njihova vrednost leta 1993 znašala borih 757.000 SIT. Tudi dolgoročne finančne naložbe ne pomenijo mnogo. Vsa gibanja pa kažejo, da v gozdar-

skih podjetjih v teh letih praktično ni bilo vlaganj, razen vlaganj v gozdove, ki pa so izločeni.

Obratna sredstva so se povečala predvsem na račun povečanih terjatev do kupcev. Dobro tretjino (35 %) vseh obratnih sredstev imajo gozdarska podjetja vezanih v terjatvah do kupcev (v gospodarstvu 31 %). Pri tem so leta 1993 odpisali nad 40 % dvomljivih terjatev (v gospodarstvu 25 %). Razmerje leta 1990: GG so imela 33 % obratnih sredstev vezanih v terjatvah do kupcev in istega leta so odpisali le 18 % terjatev. Res je, da je splošen likvidnostni položaj v gospodarstvu slab, toda položaj gozdarstva je bil zaradi zloma celulozno papirne industrije, žvotarjenja številnih lesarskih podjetij in omejenega oziroma predragega izvoza še bistveno slabši. Močno se je povečala tudi vrednost zalog, medtem ko se je vrednost najbolj likvidnih sredstev – denar in vrednostni papirji – povečala le za 37 %. Na slednje je vplival bistveno zmanjšan obseg poslovanja teh podjetij.

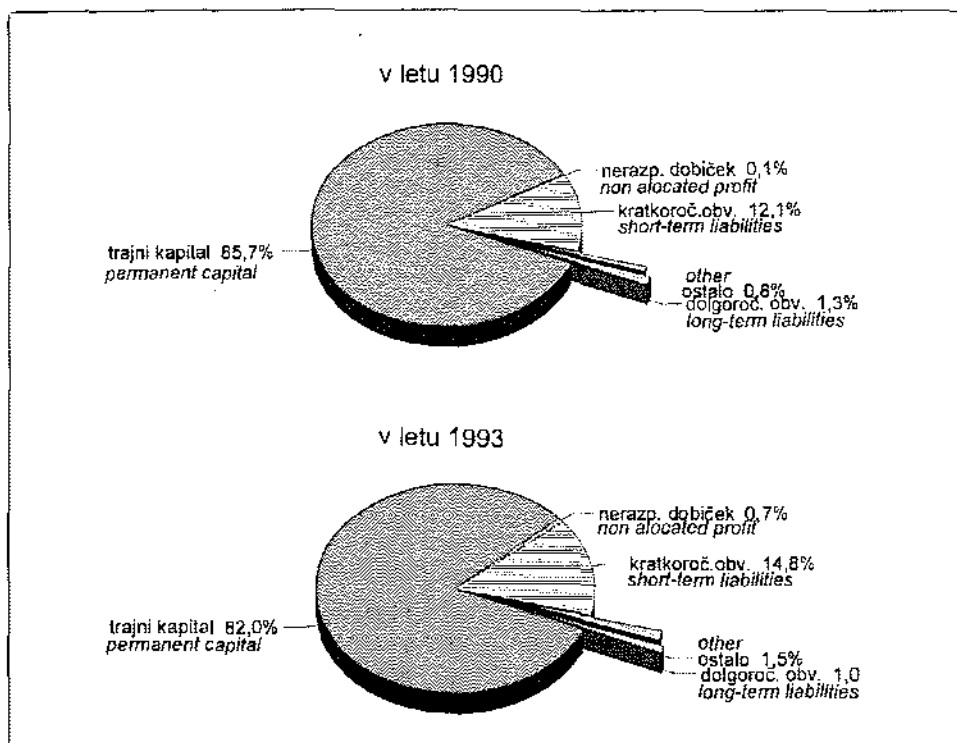
5.3.2.2 Viri premoženja

5.3.2.2 Assets sources

Tako kot se je povečevalo premoženje, so se povečevali tudi viri tega premoženja: v gospodarstvu je znašal indeks 1993/1990 768, v gozdarstvu le 163.

Najzanesljivejši vir premoženja je trajni kapital. Izločitev gozdov iz premoženja GG se kaže v zmanjšanem trajnem kapitalu oziroma v njegovem minimalnem povečanju – za 43 % (v gospodarstvu za 682 %). Povečanje trajnega kapitala v gozdarstvu od 7.512 mio (1990) na 10.718 mio SIT (1993) je izključno posledica revalorizacije, saj v preteklih treh letih akumulacija ni dosegla niti pol odstotka povečanja trajnega kapitala. V letu 1993 je k povečanju trajnega kapitala celotna akumulacija prispevala 4 %, vendar ne zato, ker bi se akumulacija povečala, temveč zato, ker se je zmanjšal trajni kapital.

Ker je kontrolna revalorizacija v gospodarstvu pokazala, da je bila ta, izpeljana z koeficientom drobnoprodajnih cen, prenizka, ni razloga, da bi verjeli, da se je v gozdarstvu z revalorizacijo ohranila realna

Grafikon 8: Poslovna pasiva gozdarskih podjetij
Graph 8: Operation Liabilities of Forest Enterprises

Preglednica 6: Primerjava strukture virov med gospodarstvom in gozdarstvom med leti 1990 in 1993

Table 6: A Comparison of Source Break down between Economy and Forestry and between the year 1990 and 1993

	leto 1990		leto 1993	
	gospd.	gozd.	gospd.	gozd.
Poslovna pasiva	100,0	100,0	100,0	100,0
- trajni kapital permanent capital	57,8	85,0	54,5	74,8
- dolgoročna rezervacije long-term reservations	1,3	0,4	0,8	0,4
- dolgoročne obveznosti long-term liabilities	8,0	1,3	10,1	1,0
- kratkoročne obveznosti short-term liabilities	27,0	12,1	26,9	14,8
- pasivne čas. omejitve passive temp. limitations	1,3	0,4	1,1	1,5
- nerazporejeni dobiček non allocated profit	0,2	0,1	0,8	0,4

vrednost premoženja, temveč je vrednost tega padla najmanj za 6% tudi na račun prenizke revalorizacije. Trdimo lahko, da se je zaradi tega zmanjšala tudi izguba, ki bi bila v gozdarstvu bistveno večja.

Spremembe družbeno ekonomskih odnosov odseva struktura trajnega kapitala. Kaže, da so se premiki v gospodarstvu že začeli, četudi obotavljivo. V gozdarstvu jih še ni. Da je to posledica nove gozdarske zakonodaje, se leta 1993 še ni pokazalo, v pravi luči se bo pokazalo šele leta 1995:

	leto 1990		leto 1993	
	gospd.	gozd.	gospd.	gozd.
Nominirani kapital	100.0	100.0	100.0	100.0
- družbeni kapital	92.7	99.9	73.1	97.8
- delniški	2.4	0.1	6.7	-
- trajne vloge	4.5	-	17.9	1.8
- kapital individualnega lastnika	0.5	-	2.3	0.4

pri čemer ponovno velja opozoriti, da podatki o gozdarstvu ne zajemajo samo izvajalskih podjetij, temveč tudi nekatera druga v tej dejavnosti registrirana podjetja; verjetno so spremembe nastale v teh podjetjih oziroma v prej izločenih stranskih dejavnostih izvajalskih podjetij.

Poleg trajnega kapitala so kot vir premoženja v gozdarstvu pomembna zlasti kratkoročne obveznosti. Njihov delež se je povečal predvsem zaradi povečanih obveznosti do dobaviteljev. Razmerje med terjatvami do kupcev in obveznostmi do dobavitelji se je v gozdarstvu še poslabšalo. Med tem, ko so v gospodarstvu obveznosti do dobaviteljev večje od terjatev do kupcev, je bilo v gozdarstvu zaradi narave dela vselej obratno. Toda razmerje se je v zadnjih letih še močno poslabšalo: terjatve do kupcev so bile leta 1990 za 1,03 krat večje od obveznosti, leta 1993 pa so bile terjatve do kupcev 1,75 krat večje od obveznosti do dobaviteljev.

6 ZAKLJUČKI

Namen tega prikaza ni bil ocenjevati (ne)učinkovitost novega Zakona o gozdovih, zlasti ne na gospodarjenje z gozdovi.

Namen je bil prikazati poslovanje nekdanjih GG v prehodnem obdobju do njihove konsolidacije. Pri tem pa se ni mogoče izogniti ugotovitvi, da je svoj vpliv na tak razvoj imea tudi zakonodaja. Dejstvo je, da je od nekdanje gospodarske panoge trenutno ostala le strokovno usposobljena dejavnost, ki niha med storitveno in proizvodno dejavnostjo. S pospešenim uveljavljanjem nove zakonodaje in takojšnjim preoblikovanjem teh podjetij, bi bila vsaj podjetjem storjena manjša škoda.

1. Poslovanje nekdanjih GG in zdajšnjih gozdarskih podjetij je v zadnjih treh letih zaznamovalo več dejavnikov, ki pa so vsi primerjalno z letom 1990 učinkovali negativno: zaradi spremenjenega sistema obvezne oddaje lesa GG se je znižala blagovna proizvodnja teh podjetij za 43%, cene gozdnih lesnih sortimentov so zaostajale za rastjo inflacije in za rastjo cen drugih proizvajalcev... Stroški so se povečevali hitreje od prihodka, tako da je povprečna cena m³ lesa presegla doseženo povprečno prodajno ceno. To vse je vplivalo na izrazito poslabšanje položaja podjetij, na naraščanje izgube in odpuščanje delavcev.

2. Kolikšen vpliv je na takšne rezultate imela nova gozdarska zakonodaja v celoti, ni možno oceniti. Dejstvo je, da bi ob nespremenjenih drugih pogojih samo pri enaki blagovni proizvodnji (in vlaganjih) kot leta 1990, izvajalska podjetja s povečano ekonomičnostjo poslovanja ustvarila zadostni dobiček, da bi pokrila vso izgubo.

3. Izhod iz nezavidljivega položaja so podjetja iskala predvsem v odpuščanju delavcev, vendar je njihovo število kljub največjem znižanju v slovenskem gospodarstvu (razen gradbeništva) še vedno previsoko. Rešitev so iskala podjetja tudi v

stranskih dejavnostih, ki so edine bile akumulativne.

4. Ne samo po številu delavcev tudi po premoženju so še pred njegovo razdelitvijo to osiromašena podjetja. S prodajo premoženja si sicer niso izboljševala svojega položaja, verjetno pa bi tudi to storila, če ne bi prodaje preprečeval zakon.

Primernejši in bolj zaželen bi bil namesto tega prikaz učinkovitosti nove gozdarske zakonodaje v širšem smislu: koliko so te spremembe prinesle koristi gozdovom, družbi, lastnikom... V primeru boljših učinkov za druge, bi bili celo sedanje stanje podjetij in odpuščanja delavcev opravičljivi. Ker pa tega brez podatkov in argumentov ni možno dokazati, se take analize nismo lotili.

VIRI

1. Računovodski izkazi GG za leti 1990 in 1993.
2. Podatki in kazalniki SDK za leti 1990 in 1993.
3. Mesečni statistični pregled marec 1994, Zavod Republike Slovenije za statistiko.
4. Statistični letopis 1993, Zavod Republike Slovenije za statistiko.
5. Zasebni gozdovi v Sloveniji – stanje in novejša gibanja / 1987, Winkler ~ Gašperšič.
6. Dosežene prodajne cene gozdnih sortimentov... za leti 1990 in 1993, SZ gozdarstva Slovenije.
7. Realizacija blagovne proizvodnje, mesečna poročila, IGL.
8. Zaposleni po izobrazbi, mesečna poročila, IGL.
9. Poročilo o uresničevanju srednjeročnega plana 1986–1990, september 1991, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
10. Problematika vlaganj v gozdove Slovenije, Zveza gozdarskih društev Slovenije.

Foto: Edo Kozorog

